

Úvod

Lidé v ČR často nejsou majiteli investičních portfolií a v lepším případě své peníze zhodnocují na spořicíh účtech. Avšak pokud se vysloví slovo investovat, většina si vybaví buď investování do akcií nebo do nemovitostí, a právě těmito obory se budu v práci zabírat. Práce poukazuje na možnosti investování jak na českém, tak na americkém akciovém a realitním trhu.

Tato kniha není nikterak profesionální anebo odborná a slouží čistě jako první krok ke vstupu na pole investování. Nikde se zde nevyskytují rady nebo tržové analýzy a už vůbec zde nejsou předkládány investiční strategie. Můj osobní cíl, při psaní těchto řádků, je seznámit čtenáře s možnostmi, které ať už akciové anebo nemovitostní trhy nabízejí. Dozvíte se, kolik, jaké investice, v jakém oboru vynášely, jaké jsou z dlouhodobého hlediska výnosnější a hlavně, jak své peníze na těchto trzích investovat. V průběhu se seznámíte se základními pojmy a věřím, že je to dobrý základ pro začátky v investování.

Věřitelé a dlužníci

V investování zpravidla vystupují dvě strany, a to přebytkové a deficitní jednotky. Přebytkovou jednotku lze chápat jako investora, který má kapitál, jež je ochoten investovat. Deficitní jednotka je naopak věřitel, tedy člověk nebo firma, který potřebuje zdroje. Pokud se střetnou zájmy těchto dvou jednotek, věřitel poskytne dlužníkovi finanční zdroje a dlužník věřiteli naopak primární investiční instrument, čemuž lze nejlépe rozumět jako aktivu, které slouží k rozšíření bohatství. Tyto dva subjekty vystupují na tzv. finančním trhu, který lze vymezit jako souhrn investičních instrumentů, institucí, postupů a vztahů, při nichž dochází k alokaci volných zdrojů mezi přebytkovými a deficitními jednotkami na dobrovolném smluvním základě. Co je to alokace? To je prosté. Jedná se o různé způsoby financování, tedy způsoby, jak se dostanou volné peníze od investora k dlužníkovi, od přebytkové jednotky k deficitní.

Investor má několik možností, jak dostat své zdroje k věřiteli, a to buď přímým anebo nepřímým financováním. V prvním případě se investor spoléhá na finanční zprostředkovatele, kterými mohou být třeba banky, fondy, investiční společnosti nebo pojišťovny a od těch také dostává nazpět investiční instrument, který již ovšem není primární, nýbrž sekundární, protože finanční zprostředkovatel si často bere za zprostředkování úplatu nebo podíl ze zisku. Investor se také může spolehnout na vlastní schopnosti a investovat na burze cenných papírů, kde se obchoduje s dluhopisy, akciemi, poukázkami na akcie aj. Ačkoliv zde dostává nazpět primární finanční instrument, pro nezkušeného investora je aktivní investování velmi rizikové. O tom ale až v dalších kapitolách.

Finanční trh

Již jsme si psali o definici finančního trhu a jaké osoby zde vystupují, ale co všechno finanční trh vlastně obsahuje? Základně se dělí na 4 podčásti, a to devizový trh, na kterém se obchoduje s cizími měnami, peněžní a kapitálový trh, které se zaměřují na dluhopisy a akcie a liší se pouze podle délky jejich platnosti a nakonec trh drahých kovů, na kterém se obchoduje např. se zlatem, platinou nebo stříbrem. V této knize se pochopitelně věnuji peněžnímu a kapitálovému trhu, které si podrobně rozebereme níže.

Tyto trhy, na kterých se obchoduje s akciemi a dluhopisy lze také dále dělit a to na trh primární a sekundární. Na primárním trhu vystupují prvotně emitované (vydané) cenné papíry, kde emitent (vydavatel) provedl buď emisi vlastní nebo cizí. Rozdíl je prostý, vydavatel emituje cenné papíry buď sám anebo využije například služeb banky nebo obchodníka s cennými papíry. Cenné papíry se poté poskytnou buď určité skupině investorů anebo široké veřejnosti a to v podobě uvedení na burzu cenných papírů nebo na mimoburzovní trh. Sekundární trh je trh s již opětovně obchodovanými cennými papíry původní vydavatel již nezískává z jejich prodeje žádný zisk. V následující kapitole je vysvětlen rozdíl mezi burzou cenných papírů a mimoburzovními trhy.

Burza a mimoburzovní trhy

Burza se od mimoburzovního trhu moc neliší a v případě mimoburzovního trhu se rozhodně nejedná o nic ilegálního, jak by se na první pohled mohlo zdát. Cenné papíry obchodované na mimoburzovním trhu pouze nesplňují parametry a kritéria pro obchodování na burze. Zaměříme se nejdříve na burzu cenných papírů.

Burza cenných papírů je místo určené k emisi, prodeji a nákupu cenných papírů. Jednou z dalších možností jsou tzv. obchodní spekulace, kdy investor nevstupuje do vlastnického vztahu s danou akcií a vydělává na základě pohybu ceny. Samotný investor zde ale nemůže investovat bez osoby z řad bank a makléřských firem. Dříve bylo zvykem obchodovat takzvaným veřejným výkřikem, kdy byl investor přítomný v budově a nahlas vyjednával s burzovním specialistou. S příchodem telefonů a internetu tohle již v dnešní době není nutné a obchoduje se převážně elektronicky, kde se ochody uzavírají pomocí počítačového systému. V ČR tuto funkci plní Burza cenných papírů Praha.

Trh mimoburzovní, jinak také OTC neboli over-the-counter, obchoduje s cennými papíry, které nebyly připuštěny na burzu cenných papírů. Největším představitelem je americký trh NASDAQ na kterém se obchoduje převážně s technologickými firmami jako Microsoft, Intel nebo Dell. Tomuto mimoburzovnímu trhu se také říká orientovaný mimoburzovní trh a je již rozvinutý do takové míry, že plně konkuruje burze. Hlavním představitelem mimoburzovního trhu jsou trhy neorganizované, na kterých se obchoduje s tak malými částkami, že díky jejich malému kurzu nebyly přijaty na burzu. Těmto akciím se říká halířové akcie neboli pink sheets a obchodování s nimi bylo velmi dobře popsáno ve filmu Vlk z Wallstreet. Ačkoliv se jedná o trh mimoburzovní, i zde mohou obchodovat jen osoby s potřebnou licenci.

Akcie

Jako v případě finančního trhu i zde by mohla dobře posloužit definice. Akcie je tedy cenný papír představující podíl na vlastnictví akciové společnosti. Každý investor, který vlastní určitý počet akcií určité společnosti tím pádem vlastní podíl na formě který lze jednoduše vypočítat a sice podílem celkově emitovaných akcií (nebo celkový počet akcií dané firmy na trhu) a investorem vlastněných akcií. Pokud toto číslo vynásobíme stem, dostaneme procentuální vyjádření podílu, který investor vlastní. Například, a.s. emituje 200 akcií a investor koupí 50, vlastní tedy 25% společnosti. V případě akcie se jedná o dlouhodobý cenný papír s neurčitou dobou splatnosti, což je základní rozdíl mezi akcií a dluhopisem. Zároveň je to nejrozšířenější instrument na finančním trhu a je zajímavý většinou kvůli vyplácení dividend, což je částka odvozená ze zisku společnosti vyplácena investorům v pravidelných časových intervalech.

Akcie lze dělit na základě jejich nákupu. Nejrozšířenějším typem jsou akcie kmenové. Jejich vlastníci mají právo podílet se na valné hromadě společnosti, vyplácí dividendy (jejich výše závisí právě na ustanovení valné hromady), které jsou pohyblivé a vyplácí se zpravidla pokud se společnost vede dobře. Dividendy mohou být daněny. Prioritní akcie jsou něco mezi akcií a dluhopisem. S jejich vlastnictvím je spojena pevná dividendy a při úpadku společnosti mají přednost před kmenovými akciemi. Vlastníci prioritních akcií se ovšem zpravidla neúčastní valných hromad. Mezi další, ne tolik rozšířené, akcie lze řadit zaměstnanecké, kde zaměstnanci kupují akcie za zvýhodněnou cenu nebo je dostávají v rámci benefitů, zakladatelské, které jsou prakticky totožné s kmenovými, akorát je dostane zakladatel firmy při emisi a poté jsou dále obchodované právě jako kmenové a nakonec Zlaté akcie, které byly v ČR zrušeny v roce 2006, ale dávali jejich vlastníci právo veta, což znamená že i při minoritním podílu ve firmě měl možnost ovládat společnost.

Dělení akcií na základě nákupu není jediným způsobem, jak akcie rozlišovat. Lze je také klasifikovat na základě riziku a výnosnosti, tedy jak se akcie chovali v minulých obdobích v závislosti na vnějších faktorech. Hodnotové akcie, neboli value stocks, jsou akcie vnímány investory jako podhodnocené v momentě, kdy se buď svou hodnotou, tržbou anebo čistým ziskem dostanou pod určitou hranici, které se říká benchmark. Tímto názvem se označují pouze akcie, u kterých se předpokládá návrat tržní rovnováhy a ke snížení hodnoty nedošlo například kvůli zhoršení výkonnosti. Příjmové akcie, neboli income stocks, mají z dlouhodobého hlediska nejvyšší dividendu a jedná se většinou o již zaseté společnosti, jejichž růst je omezen a zisk je proto vyplácen investorům. Růstové akcie, neboli growth stocks, vykazují vysoký růst za malý časový úsek a mají proto vysoký potenciál. Většinou se tak děje kvůli uvedení nového převratného produktu na trh a proto s těmito akciemi většinou vystupují technologické a farmaceutické firmy. Tyto firmy většinou nevykazují zajímavou dividendovou politiku, protože zisky jsou dále reinvestovány do společnosti. Prvotřídní akcie, jinak také blue chips, jsou akcie nejprestižnějších akcií na trhu s dlouholetou tradicí, finanční stabilitou a zajímavou dividendovou politikou. Tyto akcie mají vysokou likviditu, tedy schopnost firmy přeměnit její majetek na peníze, ze kterých je možné uhradit závazky a zpravidla mají také vysokou cenu. Dalším typem akcií jsou spekulativní neboli junk stocks. Investice do těchto firem bývají nadměrně rizikové a firmy disponující těmito akciemi jsou

bud' start-upy nebo společnosti na hranici úpadku, krachu. Nezaručují žádný peněžní tok, protože nevyplácí dividendy a mají proto velmi nízkou likviditu. Tyto společnosti bývají obchodovány zejména na OTC trzích. Nejjistější investicí s malým rizikem, ale zároveň malým ziskem, jsou firmy s defenzivními akciemi, které vykazují lepší výsledky i při celkovém úpadku trhu. Těmito akciemi disponují například firmy obchodující se základním spotřebním zbožím. Posledním typem akcií jsou cyklické, které se často vyskytují ve stavebnictví. Při celkovém vzestupu trhu vykazují lepší výsledky než je průměr, ale při celkové poklesu zas horší.

Ačkoliv akcie existuje i v listinné podobě, kde fyzicky existuje jako cenný papír, který má akcionář u sebe, naprosto převažují akcie v zaknihované (elektronické podobě), které jsou evidovány v registru cenných papírů. Způsoby převodu akcií mezi obchodníky se také liší. Jestli je akcie ve vlastnictví jedné konkrétní osoby, která je zapsána v seznamu akcionářů vedeném společností a jejíž převod může být omezen, jedná se o tzv. akcii na jméno. Druhým typem je akcie na doručitele, která se převádí pouhým předáním akcie (nákup / prodej), které není nijak omezeno. Práva s ní spojená má osoba, která akcii zrovna u sebe drží. Problém těchto akcií je zřejmý, jsou neprokatelné a netransparentní.

Akcionář má také určitá práva, která může uplatňovat, pokud vlastní určitý typ akcie. Akcionář má vždy právo se podílet na řízení společnosti a to konkrétně účastnit se valné hromady a volit nebo být volen do orgánů společnosti. Akcionář má také právo podílet se na zisku společnosti, což neznamená nic jiného, než příjem dividend. Pokud společnost zkrachuje nebo zanikne, má investor právo podílet se na likvidačním zůstatku společnosti, ovšem až po uspokojení věřitelů (vlastníci dluhopisů) a vlastníků prioritních akcií. Mnoho firem dává svým akcionářům také předkupní právo na nové akcie, kde se společnost snaží zamezit rozředění svých vlastnických práv.

I přes fakt, že na trzích se akcie obchoduje za její tržní cenu, existuje také cena nominální, která s ní sice nemá žádný vztah, ale je u akcie uvedena. Tato cena je podílem základního kapitálu firmy a emitovaných akcií. Tržní cena je tím pádem cena, za kterou se akcie dále obchoduje na kapitálovém trhu a kterou je potencionální zájemce ochoten zaplatit. Do hry také vstupuje pojem emisní ážio, což je rozdíl mezi tržní a kapitálovou hodnotou.

Jak tedy ale akcie přináší investorovi peníze do kapsy? Myslím, že v tomto bodě by to mělo být jasné, pojďme si ale dividendy a kapitálovou výnosnost přiblížit. Jak již bylo řečeno, dividendy je stanovena valnou hromadu, resp. její výše, a je vyplácena akcionáři na základě velikosti jeho podílu na společnosti, který je určen počtem akcií, které vlastní. Její vyplácení, pokud není pevná, může být pozastaveno třeba za účelem naplnění fondu pro budoucí investice, což by podle očekávání mělo vést k větším ziskům a tudíž i k větší budoucí dividendě. Dividendy mohou být sníženy o srážkovou daň. Kapitálová výnosnost je pouze rozdíl mezi prodejní a nákupní cenou. Od tohoto zisku je ještě odečten tzv. spread, což je poplatek zprostředkovateli obchodu za jeho uskutečnění. Pokud akcionář prodá akcie, které se pojí s výplatou dividendy, pochopitelně na ně ztrácí nárok.

Stručný přehled o akciovém trhu udává akciový index, což je statistická veličina, která měří změny v portfoliu akcií reprezentující část celkového akciové trhu. Jsou sledovány kvůli obecné znalosti směru pohybu trhu. Tyto indexy jsou tvořeny dvěma základními způsoby. Většina světových indexů je tvořena poměrem podle velikostí jednotlivých firem, což se měří na základě jejich tržního kapitálu. Větší společnosti tím pádem mají větší vliv na vývoj

indexu. Pokud má například firma X tržní kapitál 3 miliony korun a firma Y jen 1 milion korun, váha první firmy v indexu je oproti váze druhé firmy trojnásobná a má tudíž trojnásobný vliv na jeho vývoj. Tuto metodu používají světové indexy jako NASDAQ composite index, Standard & poor's 500 ad. Druhým způsobem, jakým lze indexy tvořit je brát ohled pouze na cenu akcie a tím pádem opomíjet tržní kapitalizaci. Stejně jako u minulého způsobu i zde existuje přímá úměra, čím vyšší cena akcie, tím vyšší podíl na vývoji indexu. Pokud prodává společnost X svou akcii za 40 korun a společnost Y za 60, má firma Y od 1,5 násobek větší vliv na vývoj indexu než firma X. Tuto metodu využívá např. Dow Jones Industrial Average nebo Nikkei 225. Důležité je ovšem zmínit, že za stejných okolností může první index růst a druhý klesat. Portfolio manažeři, o kterých budu psát v příští kapitole, bývají často s jednotlivými indexy porovnávání.

Prostředníci v investování

Ve světě akcií existují dva typy obchodníků s cennými papíry, a to dealeři a brokeři. Jsou to právnické osoby, které na základě licence, v ČR udělované ČNB, poskytují investiční služby. Obchodník obchoduje skrze makléře, který je jeho zaměstnancem a který vlastní povolení pro makléřskou činnost. zatímco dealer realizuje obchod na jméno a účet obchodníka, broker sice jedná vlastním jménem ale na cizí účet a riziko. Dealer vlastní vlastní portfolio investičních instrumentů zpravované portfolio managerem a broker uskutečňuje obchody na základě příkazů, které mu zadává klient a za ty si bere úplatu. Ziskem dealera je spread, což je rozdíl mezi nákupním a prodejním kurzem. Co ale nějaké konkrétní příklady? Jak může drobný investor v ČR začít investovat do akcií? Obecně nejrozšířenějšími způsoby jsou buď aktivní investování u brokerské firmy nebo ukládání peněz do podílového fondu.

Podílové fondy

Podílové akciové fondy mohou být akciové až když investují alespoň 66 % majetku firmy do akcií. Obecně se řadí mezi rizikovější typ fondů, ale zato dlouhodobě nejvýnosnější. Klient zde přímo akcie nenakupuje, peníze svěří fondu a tam se o jejich investování již postará portfolio manager. Svou investicí do fondu investor rozkládá riziko své investice do všech instrumentů, do kterých fond investuje. Je tomu tak, protože zatímco investor by si nemohl dovolit investovat do více společností, fond má své portfolio diverzifikované a peníze, které na investování od svého klienta dostane investuje dál do svého portfolia. Fondy jsou výhodné zejména jako dlouhodobá investice a to v horizontu alespoň 5 let. Akciový fond by měl být co nejvíce diverzifikovaný a zahrnovat co největší škálu celosvětového trhu, protože pokud trh stoupá, stoupá i hodnota fondu. Na základě této myšlenky by měl být tím pádem portfolio manager schopen rozhodnout spíše do čeho neinvestovat než do čeho investovat. Výkonost určitého fondu není jednoznačným ukazatelem, jestli je fond dobrý. Při investování například do farmaceutických firem je možné narazit na již zmíněné růstové akcie a tento fond proto nemusí v dalších obdobích vykazovat zisk. Existuje mnoho akciových fondů a jejich zaměření lze dělit na dvě části. Geografické, ve kterém se vyskytují podkategorie jako tzv. developed markets, neboli česky vyspělý trh což se ale nepoužívá, což jsou již zaseté trhy a pestré z hlediska počtu firem na nich obchodující, lze mezi ně řadit USA, Kanadu, EU 15, Japonsko